

Sygn. akt V CSK 147/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 lutego 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Anna Owczarek (przewodniczący)

SSN Bogumiła Ustjanicz

SSN Dariusz Zawistowski (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa "Centrum Rozwoju P." Spółki z o.o. w Z.
przeciwko Przedsiębiorstwu Usługowo-Handlowemu "E." Spółce z o.o.
w D. o zapłatę,
po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 6 lutego 2013 r.,
skargi kasacyjnej strony powodowej od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 29 listopada 2011 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Sąd Okręgowy w K. wyrokiem z dnia 30 maja 2011 r. oddalił powództwo Centrum Rozwoju P. sp. z o.o. w Z. o zapłatę 222559,80 zł z tytułu zaniżenia wynagrodzenia za przymusowo umorzone udziały, wniesione przeciwko

Przedsiębiorstwu Usługowo-Handlowemu E. sp. z o.o. w D. Sąd ten ustalił, że w dniu 1 sierpnia 2008 r. nadzwyczajne zgromadzenie wspólników pozwanej spółki podjęło uchwałę o przymusowym umorzeniu 24 udziałów wspólnika Zakładów P. i Armatury D. sp. z o.o. - poprzednika prawnego strony powodowej oraz wypłacie wynagrodzenia za te udziały w wysokości 24885,48 zł. W tym czasie kapitał zakładowy wynosił 50000 zł i składał się z 57 udziałów. Wartość aktywów netto wynosiła 587682, 69 zł. Poprzednik prawny strony powodowej zaskarżył uchwałę na podstawie art. 249 i 250 k.s.h., ale ostatecznie cofnął pozew. Sąd Okręgowy stwierdził, że uchwała z dnia 1 sierpnia 2008 r. o przymusowym umorzeniu udziałów została podjęta w ramach uprawnień organu spółki i nie mogła być uznana za działanie bezprawne nawet w przypadku podjęcia uchwały błędnej z powodu nieprawidłowego określenia wysokości wynagrodzenia za udziały. Niezgodność tej uchwały z prawem nie została stwierdzona w wyniku jej zaskarżenia na podstawie przepisów k.s.h., co nakazuje przyjąć jej istnienie, a w tej sytuacji roszczenie odszkodowawcze, oparte na przepisie art. 416 k.c., należało uznać za bezzasadne.

Apelacja strony powodowej została oddalona wyrokiem Sądu Apelacyjnego z dnia 29 listopada 2011 r., który podzielił ustalenia faktyczne i ocenę prawną Sądu pierwszej instancji. Sąd Apelacyjny podkreślił, że strona powodowa pomimo sformułowania roszczenia odszkodowawczego nie wskazała takich okoliczności, które mogłyby świadczyć o dopuszczeniu się czynu niedozwolonego przez organ, który podjął kwestionowaną uchwałę. Strona powodowa podważała treść uchwały w zakresie ustalonego wynagrodzenia za umorzone udziały z uwagi na jego zaniżenie, a powołanie takiej podstawy faktycznej powództwa jest właściwe dla powództw wynikających z art. 249 i art. 252 k.s.h. Strona powodowa w ocenie Sądu Apelacyjnego nie wykazała na czym miał polegać czyn niedozwolony i w czym należałoby upatrywać winy, jako przesłanki odpowiedzialności odszkodowawczej strony pozwanej.

Skarga kasacyjna strony powodowej została oparta na obu podstawach kasacyjnych określonych w art. 398³ § 1 k.p.c. W ramach podstawy naruszenia przepisów postępowania skarżąca zarzuciła obrazę art. 217 § 1 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. i w zw. z art. 245 k.p.c., art. 244 k.p.c., art. 258 k.p.c., art. 278 § 1 k.p.c.

i art. 234 k.p.c., art. 378 k.p.c. w zw. z art. 328 § 2 k.p.c., art. 385 k.p.c. w zw. z art. 78 i art. 176 Konstytucji. W ramach podstawy naruszenia prawa materialnego podniosła obrazę art. 416 k.c. w zw. z art. 415 k.c. W oparciu o te zarzuty wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz poprzedzającego go wyroku Sądu Okręgowego w K. i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w K. do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Sąd Apelacyjny co do zasady dopuścił możliwość dochodzenia przez współnika odszkodowania od spółki w przypadku zaniżenia wysokości wynagrodzenia za umorzone przymusowo udziały na podstawie art. 416 k.c. Przyjął jednak, że strona powodowa formułując takie żądanie nie wskazała okoliczności faktycznych, które mogłyby świadczyć o dopuszczeniu się czynu niedozwolonego przez organ spółki, który zdecydował o umorzeniu udziałów i określił wysokość wynagrodzenia za umorzone udziały. W ocenie Sądu Apelacyjnego powołała ona jedynie okoliczności, które mogłyby stanowić podstawę powództwa przewidzianą w art. 249 k.s.h. i art. 252 k.s.h. Roszczenie strony powodowej nie mogło być uwzględnione już z przyczyn podniesionych w samym jego uzasadnieniu i z tego względu zbędne było przeprowadzenie dowodów wnioskowanych przez stronę powodową. To stanowisko Sądu Apelacyjnego zostało zasadnie zakwestionowane w skardze kasacyjnej strony powodowej.

Art. 252 § 4 k.s.h. stanowi, że wygaśnięcie prawa do wniesienia powództwa o stwierdzenie nieważności uchwały współników sprzecznej z prawem z uwagi na upływ terminu określonego w § 3, nie wyłącza możliwości późniejszego podniesienia zarzutu nieważności uchwały. Treść tego przepisu zezwala zatem na powołanie się na nieważność uchwały z powodu jej sprzeczności z ustawą również jako podstawy powództwa odszkodowawczego także po upływie terminu do wniesienia powództwa o stwierdzenie nieważności uchwały. Należy przyjąć, że podjęcie uchwały sprzecznej z ustawą może więc uzasadniać odpowiedzialność za szkodę spowodowaną podjęciem takiej uchwały, także wówczas, gdy wcześniej nie stwierdzono jej nieważności. Nie ulega wątpliwości, że strona powodowa wskazała w czym upatruje bezprawności działania stanowiącego źródło szkody. Podnosiła,

że było nim ustalenie wartości umorzonych udziałów w sposób sprzeczny z treścią art. 199 § 2 k.s.h. Przepis ten stanowi, że wynagrodzenie za przymusowo umorzone udziały nie może być niższe od wartości przypadających na udział aktywów netto. W tej części art. 199 § 2 k.s.h. ma zatem charakter normy bezwzględnie obowiązującej. Nie można zatem podzielić oceny Sądu Apelacyjnego, że jego naruszenie nie może stanowić czynu bezprawnego (sprzecznego z ustawą). Strona powodowa podnosiła zaś jednocześnie, że zaniżenie wynagrodzenia za przymusowo umorzone udziały było wynikiem zamierzonego działania J. L., a jego celem było pokrzywdzenie byłego współnika. Sąd Apelacyjny wadliwie uznał zatem, że strona powodowa nawet nie wskazała okoliczności, które mogłyby świadczyć o zaistnieniu czynu niedozwolonego. Bezzasadnie stwierdził również, że w tym zakresie strona powodowa nie powołała żadnego dowodu i wadliwie ocenił, że jej wnioski dowodowe zmierzały wyłącznie do wykazania szkody i jej rozmiaru.

Strona powodowa powołała niewątpliwie dowody dla wykazania, że wynagrodzenie zostało zaniżone i określone sprzecznie z przepisami ustawy. Sąd Apelacyjny dowody w tym zakresie uznał jednak za zbędne, przyjmując nietrafnie, że naruszenie przepisów ustawy w tym zakresie nie mogło stanowić czynu bezprawnego w rozumieniu art. 415 k.c. i art. 416 k.c. Tymczasem art. 252 k.s.h., do którego odwoływał się Sąd Apelacyjny, jako właściwej drogi dla zakwestionowania ustalonego wynagrodzenia za umorzone udziały, przewiduje powództwo o ustalenie nieważności uchwały z powodu jej sprzeczności z ustawą. Wyrok uwzględniający takie powództwo ma zatem charakter deklaratoryjny, potwierdzający jedynie istnienie uchwały na treści naruszającej prawo. To samo znaczenie dla powództwa o zasądzenie odszkodowania mogło mieć uwzględnienie zarzutu opartego na art. 252 § 4 k.s.h. Stwierdzenie, że dokonana czynność jest sprzeczna z ustawą może zaś uzasadniać przyjęcie, że czynności dokonano bezprawnie w rozumieniu przepisów o odpowiedzialności deliktowej. Z tego względu uzasadniony był także zarzut błędnej wykładni art. 416 k.c.

Strona powodowa wносиła także o przeprowadzenie dowodów dla wykazania, że działanie prezesa zarządu pozwanej spółki było naganne z uwagi na zamiar pokrzywdzenia współnika. Przeprowadzenie dowodów w wyżej

wskazanym zakresie miało znaczenie dla sposobu rozstrzygnięcia sprawy, a ich pominięcie przez Sąd, związane z wadliwą oceną, że dowody te nie miały takiego waloru uzasadniało zarzut naruszenia 217 § 2 k.p.c. i art. 227 k.p.c.

Skarżący podniósł również zasadnie, że uzasadnienie zaskarżonego wyroku wskazuje, iż Sąd drugiej instancji nie rozpoznał wszystkich zarzutów zawartych w apelacji, czym naruszył art. 378 k.p.c. Strona pozwana w apelacji zarzucała pominięcie przez Sąd Okręgowy przyznania przez stronę pozwaną wartości jej aktywów netto na kwotę 587682,69 zł, co miało znaczenie dla oceny, czy wynagrodzenie za umorzone udziały zostało ustalone prawidłowo. Do tego zarzutu Sąd Apelacyjny nie odniósł się w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku.

Z wyżej wskazanych powodów skarga kasacyjna była uzasadniona i zaskarżony nią wyrok podlegał uchyleniu na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. Dla oceny zasadności skargi kasacyjnej bezprzedmiotowy był zarzut związany z naruszeniem art. 385 k.p.c., gdyż przepis ten odnosi się wyłącznie do określenia sposobu orzekania przez sąd drugiej instancji w przypadku stwierdzenia bezzasadności apelacji.